

VAI TRÒ CỦA GIÁO DỤC TRONG PHÁT TRIỂN NGUỒN NHÂN LỰC VÀ XÃ HỘI HIỆN ĐẠI

Phan T.T Hương
Học viện Ngân hàng

Tóm tắt: Trong bối cảnh toàn cầu hóa và chuyển đổi số, giáo dục ngày càng giữ vai trò trung tâm trong chiến lược phát triển quốc gia. Bài viết phân tích các yếu tố cốt lõi thúc đẩy phát triển đất nước dưới góc nhìn giáo dục, bao gồm chất lượng nguồn nhân lực, năng lực tổ chức và sự phát triển cá nhân. Đồng thời, nghiên cứu chỉ ra mối quan hệ hỗ trợ giữa tri thức, kỹ năng và thái độ trong quá trình hình thành con người toàn diện. Trên cơ sở đó, bài viết đề xuất định hướng phát triển giáo dục nhằm nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, đáp ứng yêu cầu của xã hội hiện đại.

Từ khóa: giáo dục, nguồn nhân lực, phát triển bền vững, kỹ năng, xã hội hiện đại.

THE ROLE OF EDUCATION IN HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT AND MODERN SOCIETY

Abstract: In the context of globalization and digital transformation, education is increasingly playing a central role in national development strategies. This article analyzes the core factors driving national development from an educational perspective, including the quality of human resources, organizational capacity, and personal development. Simultaneously, the study points out the complementary relationship between knowledge, skills, and attitudes in the process of forming well-rounded individuals. Based on this, the article proposes directions for educational development to improve the quality of human resources and meet the demands of modern society.

Keywords: education, human resources, sustainable development, skills, modern society.

Nhận bài: 04/04/2026

Phản biện: 10/05/2026

Duyệt đăng: 15/05/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong tiến trình phát triển của mỗi quốc gia, giáo dục luôn được xem là nền tảng then chốt quyết định chất lượng nguồn nhân lực và năng lực cạnh tranh quốc gia. Thực tiễn cho thấy, những quốc gia phát triển bền vững thường là những quốc gia đầu tư mạnh mẽ vào giáo dục, coi giáo dục là động lực cốt lõi của tăng trưởng kinh tế và tiến bộ xã hội.

Không chỉ dừng lại ở việc truyền thụ tri thức, giáo dục hiện đại còn hướng tới phát triển toàn diện con người, bao gồm kỹ năng, thái độ và khả năng thích ứng. Trong bối cảnh thế giới biến động nhanh, giáo dục cần đóng vai trò định hướng, giúp người học hình thành năng lực tự học, tư duy sáng tạo và trách nhiệm xã hội.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Các yếu tố cốt lõi góp phần phát triển đất nước

a. Tri thức và chất lượng nguồn nhân lực

Trong nền kinh tế hiện đại, tri thức là nguồn lực chiến lược. Quốc gia có dân trí cao, lực lượng lao động chất lượng tốt và khả năng đổi mới sáng tạo mạnh thường tạo ra năng suất vượt trội. Thực tế cho thấy nhiều quốc gia có diện tích nhỏ, ít tài nguyên nhưng vẫn phát triển mạnh nhờ giáo dục tốt, quản trị hiệu quả và coi trọng khoa học công nghệ. Điều đó chứng minh rằng con người chất lượng cao có thể tạo ra giá trị lớn hơn nhiều lần tài nguyên tự nhiên.

b. Năng lực tài chính và sức mạnh kinh tế

Tài chính quốc gia là điều kiện để đầu tư hạ tầng, y tế, giáo dục, quốc phòng và phúc lợi xã hội. Một nền kinh tế mạnh giúp nâng cao đời sống nhân dân và mở rộng vị thế quốc tế. Tuy nhiên, tăng trưởng chỉ có ý nghĩa khi đi cùng chất lượng. Nếu phát triển nóng nhưng thiếu kiểm soát nợ công, bất bình đẳng xã hội hoặc ô nhiễm môi trường, thành quả kinh tế sẽ khó bền vững.

c. An ninh và ổn định xã hội

Không có phát triển dài hạn nếu thiếu ổn định. Môi trường chính trị – xã hội an toàn giúp thu hút đầu tư, củng cố niềm tin người dân và tạo điều kiện cho sản xuất kinh doanh. Ngày nay, an ninh không chỉ là quốc phòng truyền thống mà còn bao gồm an ninh mạng, an ninh năng lượng, an ninh lương thực và an ninh dữ liệu. Quốc gia phát triển cần tư duy bảo vệ toàn diện.

2.2. Các yếu tố tạo sức mạnh cho tổ chức

a. Uy tín và niềm tin trên thị trường

Uy tín là tài sản vô hình nhưng có giá trị chiến lược. Tổ chức giữ chữ tín về chất lượng, cam kết và đạo đức kinh doanh thường phát triển ổn định hơn các mô hình chỉ chạy theo lợi nhuận ngắn hạn.

b. Khả năng thích ứng với thay đổi

Trong thời đại biến động nhanh, doanh nghiệp chậm thay đổi dễ bị đào thải. Tổ chức thành công thường nhạy bén trước biến động công nghệ, chính sách, hành vi khách hàng và xu hướng quốc tế.

c. Văn hóa chia sẻ tri thức

Một tổ chức mạnh không phụ thuộc vào vài cá nhân xuất sắc, mà dựa trên hệ thống tri thức được lan tỏa. Khi nhân viên sẵn sàng hướng dẫn nhau, hỗ trợ nhau và cùng tiến bộ, năng lực tổ chức sẽ tăng bền vững.

2.3. Các yếu tố quyết định sự phát triển của mỗi cá nhân

a. Kiến thức

Kiến thức là nền tảng tri thức, kỹ năng và sự hiểu biết (theo định nghĩa của UNESCO), đóng vai trò cốt lõi trong việc hình thành tư duy, năng lực hành động và quyết định chất lượng cuộc sống, sự nghiệp của cá nhân.

Kiến thức là nền tảng để cá nhân nâng cao năng lực và mở rộng cơ hội. Trong xã hội cạnh tranh cao, việc học không dừng ở trường lớp mà trở thành quá trình suốt đời. Người biết ngoại ngữ, công nghệ số hoặc chuyên môn sâu thường có lợi thế rõ rệt trên thị trường lao động.

b. Kỹ năng

Kỹ năng là yếu tố quan trọng quyết định sự phát triển của mỗi cá nhân, giúp biến kiến thức thành hành động, nâng cao hiệu quả công việc và thích nghi với cuộc sống.

Trước hết, kỹ năng phát triển bản thân như tự nhận thức, quản lý cảm xúc, quản lý thời gian và đặt mục tiêu giúp con người hoàn thiện chính mình. Bên cạnh đó, kỹ năng tư duy và giải quyết vấn đề giúp phân tích tình huống, tìm cách xử lý hiệu quả và sáng tạo trước khó khăn.

Ngoài ra, kỹ năng giao tiếp, làm việc nhóm và lãnh đạo giúp xây dựng mối quan hệ tốt đẹp, hợp tác thành công với người khác. Đồng thời, kỹ năng học hỏi và thích nghi giúp mỗi người không ngừng cập nhật kiến thức, theo kịp sự thay đổi của xã hội hiện đại.

Tóm lại, ngoài yếu tố bẩm sinh và môi trường sống, kỹ năng là yếu tố quyết định hàng đầu trong phát triển cá nhân. Người biết rèn luyện kỹ năng sẽ có nhiều cơ hội thành công hơn trong công việc và cuộc sống.

c. Thái độ

Thái độ là yếu tố then chốt quyết định sự thành công và phát triển lâu dài của mỗi người. Nếu kiến thức là nền tảng, kỹ năng giúp ta hành động hiệu quả, thì thái độ lại quyết định chúng ta sẽ đi được bao xa. Người có thái độ tích cực thường biết biến khó khăn thành cơ hội và luôn giữ vững tinh thần vươn lên.

Trước hết, thái độ ảnh hưởng trực tiếp đến kết quả học tập và hiệu suất công việc. Một người chăm chỉ, trách nhiệm và ham học hỏi sẽ luôn chủ động hoàn thiện bản thân. Chính vì vậy, trong nhiều trường hợp, thái độ còn được đánh giá cao hơn cả trình độ chuyên môn. Không chỉ vậy, thái độ tốt còn góp phần xây dựng những mối quan hệ bền vững. Sự chân thành, tôn trọng và biết lắng nghe sẽ tạo dựng niềm tin, giúp con người dễ dàng hợp tác và nhận được sự yêu mến từ cộng đồng. Bên cạnh đó, thái độ lạc quan giúp mỗi người trở nên kiên cường hơn trước thất bại. Thay vì nản lòng, họ coi khó khăn là bài học quý giá để tiếp tục nỗ lực.

Tóm lại, thái độ chính là nền tảng quan trọng định hướng cách sống, cách làm việc và sự phát triển của mỗi cá nhân. Người sở hữu thái độ tích cực sẽ nắm bắt nhiều cơ hội thành công hơn trong cuộc sống.

2.4. Một số mô hình phát triển con người cá nhân thường được xã hội đánh giá cao

Thành công của con người thường là sự kết hợp giữa năng lực tư duy (IQ), trí tuệ cảm xúc (EQ) và khả năng vượt nghịch cảnh (AQ). Dưới tác động của môi trường gia đình và lịch sử, có thể nhận diện một số xu hướng điển hình sau:

a. Mô hình được nuôi dưỡng trong gia đình có nền tảng tốt

Những gia đình có truyền thống học tập, kinh doanh hoặc kỹ luật thường tạo môi trường thuận lợi cho thế hệ sau phát triển. Người trưởng thành từ môi trường này thường có định hướng sớm, tư duy mục tiêu rõ ràng và khả năng tận dụng cơ hội tốt hơn. Xu hướng nổi bật: năng lực cạnh tranh cao, thiên về quản trị nguồn lực và phát triển tài chính.

b. Mô hình trưởng thành từ hoàn cảnh khó khăn

Những cá nhân xuất phát điểm hạn chế nhưng biết nỗ lực thường hình thành ý chí mạnh, tính tự lập cao và khả năng chịu áp lực tốt. Họ hiểu giá trị của cơ hội và ít phụ thuộc vào điều kiện sẵn có. Xu hướng nổi bật: thiên về tri thức, nghị lực, chuyên môn sâu và bản lĩnh cá nhân.

c. Mô hình trưởng thành trong gia đình giàu truyền thống văn hóa

Một số gia đình coi trọng giáo dục, đạo đức và chiều sâu tinh thần thường tạo ra những cá nhân điềm tĩnh, tinh tế và có tư duy dài hạn. Họ ít chạy theo thành công ngắn hạn, đề cao sự ổn định và giá trị bền vững. Xu hướng nổi bật: EQ tốt, năng lực cân bằng, phù hợp vai trò cố vấn, quản trị hoặc định hướng xã hội.

Tuy nhiên, đây là những xu hướng mang tính tham khảo, không phải quy luật tuyệt đối. Thành công cuối cùng vẫn phụ thuộc vào nỗ lực cá nhân và bối cảnh xã hội.

2.5. Sự hỗ trợ giữa các mô hình phát triển và một số lưu ý trong bối cảnh mới

Ba nhóm mô hình nêu trên không nên được nhìn nhận như những nhóm tách biệt hay đối lập nhau. Trên thực tế, mỗi nhóm đại diện cho những ưu thế khác nhau về tư duy, kinh nghiệm sống và cách tiếp cận thành công. Nếu biết thấu hiểu và hợp tác, họ có thể trở thành những đồng minh hỗ trợ lẫn nhau, cùng hướng tới các mục tiêu lớn của đất nước.

Nhóm thiên hướng phát triển tài chính thường mạnh về quản trị nguồn lực, khai thác cơ hội và thúc đẩy tăng trưởng kinh tế. Nhóm thiên về tri thức có lợi thế trong nghiên cứu, sáng tạo, cải tiến kỹ thuật và nâng cao chất lượng chuyên môn. Trong khi đó, nhóm có chiều sâu văn hóa và EQ tốt thường phù hợp với vai trò kết nối xã hội, giữ cân bằng lợi ích và định hướng phát triển bền vững. Khi ba nhóm năng lực này được phối hợp hài hòa, xã hội sẽ có thêm động lực tăng trưởng cả về kinh tế, trí tuệ và ổn định lâu dài.

Tuy nhiên, cần nhìn nhận khách quan rằng con đường thành công nổi bật thường đi kèm áp lực lớn hơn mức sống thông thường. Những người mang hoài bão lớn thường phải chấp nhận đánh đổi về thời gian, sức khỏe, áp lực tâm lý và trách nhiệm xã hội. Trong khi đó, nhiều người lựa chọn cuộc sống ổn định, bình an và cân bằng cũng là một hướng đi hoàn toàn chính đáng.

Trong xu thế cạnh tranh mới, những người muốn đạt thành tựu cao thường phải đối mặt với nhiều thách thức hơn người bình thường. Họ không chỉ cạnh tranh về chuyên môn mà còn phải thích nghi nhanh với công nghệ, áp lực thị trường và yêu cầu đổi mới liên tục.

Một số lưu ý đối với từng nhóm năng lực

a. Đối với nhóm thiên hướng phát triển tài chính thịnh vượng

Ngoài tư duy kinh doanh, cần chú trọng xây dựng mạng lưới quan hệ chất lượng. Những mối quan hệ tốt với người có năng lực, tư duy tốt, khả năng giao tiếp hiệu quả và uy tín xã hội sẽ tạo nền tảng quan trọng cho phát triển dài hạn. Trong xã hội hiện đại, vốn xã hội nhiều khi có giá trị không kém vốn tài chính.

b. Đối với người muốn phát triển AQ tốt

Yếu tố sức khỏe thể chất và tinh thần giữ vai

trò then chốt. Khả năng vượt nghịch cảnh không chỉ đến từ ý chí mà còn phụ thuộc vào sức bền, khả năng hồi phục sau thất bại và trạng thái tâm lý ổn định. Vì vậy, rèn luyện thể lực, quản trị căng thẳng và duy trì lối sống lành mạnh là nền tảng quan trọng của AQ.

c. Đối với người có EQ tốt

Cần biết chọn lọc các mối quan hệ phù hợp để tránh bị tổn thương hoặc bị khai thác cảm xúc. EQ không chỉ là khả năng thấu hiểu người khác mà còn là năng lực thiết lập ranh giới lành mạnh. Đồng thời, việc kết nối với những người có năng lực và tạo ra giá trị tích cực sẽ giúp năng lượng cảm xúc được phát triển đúng hướng.

2.6. Giáo dục – động lực trung tâm của phát triển bền vững

Trong các yếu tố góp phần phát triển đất nước, giáo dục không chỉ là một thành tố riêng lẻ mà còn đóng vai trò động lực trung tâm, có khả năng chi phối và kết nối các yếu tố khác như kinh tế, xã hội và con người.

Trước hết, giáo dục là nền tảng hình thành nguồn nhân lực chất lượng cao. Thông qua hệ thống giáo dục, tri thức khoa học, kỹ năng nghề nghiệp và năng lực tư duy được truyền tải và phát triển. Trong bối cảnh cách mạng công nghiệp 4.0, giáo dục không chỉ dừng lại ở việc cung cấp kiến thức mà còn phải trang bị cho người học năng lực đổi mới sáng tạo, tư duy số và khả năng học tập suốt đời. Đây chính là yếu tố quyết định năng lực cạnh tranh của quốc gia trong dài hạn.

Thứ hai, giáo dục có vai trò định hướng giá trị xã hội và phát triển con người toàn diện. Bên cạnh tri thức và kỹ năng, giáo dục góp phần hình thành đạo đức, ý thức công dân, tinh thần trách nhiệm và bản lĩnh cá nhân. Một nền giáo dục chú trọng giáo dục nhân cách sẽ tạo ra những công dân không chỉ giỏi chuyên môn mà còn có trách nhiệm với cộng đồng và đất nước.

Thứ ba, giáo dục là cầu nối giữa đào tạo và thị trường lao động. Việc gắn kết chặt chẽ giữa giáo dục và nhu cầu thực tiễn sẽ giúp nâng cao hiệu quả sử dụng nguồn nhân lực, giảm tình trạng thất nghiệp và thiếu hụt kỹ năng. Đặc biệt, trong bối cảnh chuyển đổi số, giáo dục cần linh hoạt, mở và cập nhật liên tục để đáp ứng yêu cầu mới của thị trường.

Thứ tư, giáo dục góp phần thúc đẩy bình đẳng xã hội và cơ hội phát triển. Thông qua giáo dục, mọi cá nhân, независимо vào hoàn cảnh xuất phát, đều có cơ hội tiếp cận tri thức và cải thiện vị thế xã hội. Đây chính là con đường bền vững

nhất để thu hẹp khoảng cách phát triển và đảm bảo công bằng xã hội.

Cuối cùng, trong bối cảnh toàn cầu hóa, giáo dục còn đóng vai trò quan trọng trong việc hình thành công dân toàn cầu, có khả năng hội nhập quốc tế nhưng vẫn giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc. Điều này giúp quốc gia phát triển không chỉ về kinh tế mà còn về văn hóa và vị thế trên trường quốc tế.

Tóm lại, giáo dục không chỉ là một lĩnh vực xã hội mà chính là đòn bẩy chiến lược cho mọi quá trình phát triển. Việc đặt giáo dục ở vị trí trung tâm trong chính sách phát triển quốc gia là yêu cầu tất yếu để đảm bảo tăng trưởng nhanh và bền vững trong thời đại mới.

III. KẾT LUẬN

Trong bối cảnh phát triển nhanh chóng của xã hội hiện đại và xu thế toàn cầu hóa, các yếu tố như kinh tế, khoa học – công nghệ, văn hóa và con người ngày càng có sự gắn kết chặt chẽ và tác động qua lại lẫn nhau. Trong tổng thể đó, giáo dục nổi lên như một nhân tố trung tâm, đóng vai trò nền tảng và định hướng cho sự phát triển bền vững của mỗi quốc gia.

Bài viết đã làm rõ rằng giáo dục không chỉ góp phần nâng cao chất lượng nguồn nhân lực mà còn định hình hệ giá trị, phát triển nhân cách và thúc đẩy sự tiến bộ xã hội. Đồng thời, giáo dục còn là cầu nối quan trọng giữa đào tạo và nhu cầu thực tiễn của thị trường lao động, góp phần nâng cao năng lực cạnh tranh quốc gia trong bối cảnh chuyển đổi số và hội nhập quốc tế sâu rộng.

Đặc biệt, việc chú trọng phát triển giáo dục theo hướng toàn diện, hiện đại và gắn với thực tiễn sẽ tạo điều kiện để mỗi cá nhân phát huy tối đa tiềm năng, đồng thời góp phần thu hẹp khoảng cách xã hội và đảm bảo công bằng trong tiếp cận cơ hội phát triển. Đây chính là tiền đề quan trọng để xây dựng một xã hội tri thức, sáng tạo và bền vững.

Từ những phân tích trên, có thể khẳng định rằng việc đặt giáo dục ở vị trí trung tâm trong chiến lược phát triển không chỉ là yêu cầu mang tính tất yếu mà còn là lựa chọn mang tính chiến lược lâu dài. Trong thời gian tới, cần tiếp tục đổi mới toàn diện giáo dục theo hướng mở, linh hoạt, ứng dụng công nghệ và tăng cường gắn kết với thực tiễn nhằm đáp ứng tốt hơn yêu cầu phát triển của đất nước trong kỷ nguyên mới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Michael E. Porter (1998), *Competitive Strategy*.
 Howard Gardner (2011), *Frames of Mind*.
 Daniel Goleman (2006), *Emotional Intelligence*.
 Angela Duckworth (2016), *Grit*.
 World Bank, *World Development Report*.
 United Nations Development Programme, *Human Development Report*.
 Organisation for Economic Co-operation and Development, *Education at a Glance*.